

Overtro på diagnoser – undertro på mennesker

Av Per Fugelli

Kronikk, VG 011209

På Kartellkonferansen på Gol lanserte Jens Stoltenberg to tiltak for å få ned sykefraværet:

- Fastlagte tidsnormer for sykmelding ved bestemte diagnoser
- La NAV-leger og spesialister overprøve fastlegens sykmelding

Disse tiltakene legger ”skylden” for sykefraværet på pasienten og legen. Det er feil adresse. Legene, arbeidstakerne, fagbevegelsen og de sosialmedisinske fagmiljøene - alle som har nærhet til sykefravær på en onsdag, vet at årsaken og løsningen ligger på arbeidsplassen. Forskning og erfaring viser at Stoltenbergs tiltak bør erstattes av:

- Tillit mellom ansatte (også syke) og ledere
- Tilrettelegging av arbeidet etter den ansattes helse, evner og krefter
- Føre mening inn i arbeidsoppgavene
- Gi de ansatte medinnflytelse
- Øke grunnbemanningen der hvor arbeidspresset er for stort

Men la oss nå ta Statsministerens sanger fra 13. etasje ned på jorden og prøve deres falskhet og ekthet der.

Forslaget om fast sykmeldingstid for hver diagnose kommer fra Sverige. Ja, man nå nesten være svensk eller sosialøkonom i hodet for å gå inn i et slikt standardiseringsraseri. Ved operasjon for brystkreft uten spredning skal sykmeldingen vare opp til tre uker, lungebetennelse to uker, bihulebetennelse vanligvis ingen sykmelding, nydiagnostisert diabetes type 1 og 2 opp til to uker, hjerteinfarkt opp til fire uker. Forslaget utsletter det syke mennesket som selvstendig levende og lidende vesen med sin historie, sin nåsituasjon, sine framtidshåp, sin robusthet, sin sårbarhet, sine mestringsressurser, sitt nettverk. Forslaget vitner om en underlig overtro på DIAGNOSEN som et vesen i seg selv, overordnet det mennesket den bor i. Diagnosen vet vi i medisinen, er kun en merkelapp. En og samme diagnose kan gi svært forskjellig sykdomsbilder og sykdomsforløp hos ulike mennesker. Derfor må sykefravær vurderes i forhold til det unike, syke mennesket, ikke diagnosenummeret. Eksempel: Hvis en fisker på Værøy får hjertekrampe (ICD- diagnosenummer 413) må han være sykmeldt i måneder, kanskje fram til uføretrygd fordi Lofothavet krever mer enn hjertet kan tåle. Når samme diagnose lander i en mann i Bodø by som lever av å selge slips på teppebelagte gulv i et mildt inneklima, kan han klare seg uten sykmelding overhodet.

Forslaget om å sette fastlegene under administrasjon av NAV og høyere medisinske makter vil også omforme mennesker og sykdommer til skjema. Det finnes slepphendte leger som griper for lett både til resept og sykmelding. Men de er få. Det blir feil å lage en politikk for de mange bygget på erfaringer med de få. I 40 år har jeg arbeidet på nært hold av allmennpraktikerne og fastlegene her i landet. I all hovedsak er det en flott gjeng som fortjener den tillit folket, men altså ikke Statsministeren gir dem. På tillitsbarometerene skårer fastlegene på topp. Denne tilliten kan være med på å føre syke folk tilbake til arbeid. Sykdom gjør menneskene skjøre og usikre. Selvtilliten går ned, nærtagenheten opp. Da er det godt å ha en lege som kjenner deg og som du stoler på. Fastlegen følger sine pasienter over tid, får innsikt i den enkeltes sårbarhet og tåleevne, særpreg ved det personlige sykdomsforløpet, kjennskap til pasientens arbeidsplass, belastninger og ressurser i livet ellers som gjør sykdommen vanskelig eller lett å bære. Slik blir det personlig lege-pasientforholdet er en viktig ressurs i å motivere folk tilbake til jobb på en måte og til en tid som stemmer med **denne** pasientens egenskaper og virkelighet.

Fremmede engangsleger vil ha lite å bidra med i attføringsarbeidet. En sjelden gang kan en spesialmedisinsk vurdering av et organ eller en funksjon være nyttig. Da henviser fastlegen pasienten til spesialist. Men det er fastlegen som etterpå plasserer spesialistens bit-for-bit vurdering i det rette helhetsbilde.

Å innføre rutinemessig overprøving av fastlegens sykmelding ved NAV-lege eller medisinsk spesialist vil neppe ha positive virkninger, men åpenbare bivirkninger:

- Pasienten vil oppleve det som en melding om mistillit, mistillit til seg og mistillit til fastlegen.
- Sløsing med legeressurser som blant annet kunne vært brukt til å avhjelpe køer/ventetid som fører til unødig sykefravær
- Mer byråkrati i et NAV som bærer tungt fra før.

Til slutt en undring. Standard varighet på sykmelding etter diagnose og overprøving av fastlegene bærer mistankens stempel. Forslaget vekker begeistring i høyrepartiene som lenge har ment at folk er latente trygdemisbrukere. Hvor kommer dette negative menneskesynet fra? Er det ved Statsministerens kontor, i tankesmien Civitas og i Høyres Hus at folk oppfører seg på denne måten? Eller er det anekdotisk sladder? Jeg kjenner meg ikke igjen. Min bekjentskapskrets er bønder på Jæren, fiskere i Lofoten, samer i Finnmark, forskere på universitetsinstitutter, innvandrere i mitt nabolag på Grønland – de viser meg at folk flest er bra folk, arbeidsomme folk, ansvarlige folk, lovlydige folk – som vil jobbe.